

KOMUNIKATY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 27 (2021) nr 1 (52), s. 141-147
ISSN 1426-3777

MACIEJ MATRAŚ¹

WSPOMNIENIE O ŚP. DR. PAWLE SKALSKIM (1965-2020)

Paweł Skalski urodził się 15 października 1965 roku w Warszawie. Był najmłodszym z trzech synów w głęboko religijnej i zżytej rodzinie. Własną rodzinę założył, żeniąc się z Aldoną Piwońską. Miał troje dzieci: syna Franciszka i dwie córki, Justynę i Weronikę.

Był absolwentem Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Pracę magisterską, zatytułowaną *Historiografia polska Zakonu Joannitów na ziemiach polskich*, napisał w 1992 roku w ramach seminarium z historii Kościoła katolickiego w Polsce, prowadzonym przez ks. prof. Mariana Banaszaka. Zagadnienia związane z zakonami rycerskimi (a w szczególności z joannitami) były mu bardzo bliskie. Doskonale orientował się zarówno w polskiej, jak i w obcej literaturze na ten temat. Jego niezrealizowanym marzeniem była podróż na Maltę, zwiedzanie katedry św. Jana w La Valletcie oraz innych zabytków związanych z historią zakonu.

Stopień doktora uzyskał w 2003 roku w Instytucie Nauk Historycznych UKSW, obroniwszy pracę *Biblioteka klasztoru Paulinów w Krakowie na Skalce do połowy XIX wieku*, napisaną pod opieką o. prof. Janusza Zbudniewka OSPPE. Praca została bardzo dobrze oceniona i w całości opublikowana w paulińskim periodyku „Studia Claromontana”.

¹ Biblioteka Główna Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Po ukończeniu studiów, 16 września 1992 roku podjął pracę w Bibliotece Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Dyrektor biblioteki, Piotr Latawiec, skierował go do pracy przy katalogowaniu formalnym książek. Paweł Skalski pojawił się w Bibliotece ATK, w czasie gdy przygotowywano się do wdrożenia katalogowania komputerowego w dystrybuowanym przez Bibliotekę Narodową systemie MAK. Wdrożenie tego programu w Bibliotece UKSW przeprowadził ówczesny dyrektor Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”, ks. Krzysztof Gonet. Paweł Skalski wziął wówczas na swoje barki nadzór nad działaniem wszystkich modułów tego programu, tj. obsługą bazy, drukowaniem kart katalogowych oraz – po pojawieniu się tego modułu – wypożyczaniem. Po przyłączeniu Biblioteki UKSW do sieci początkowo odpowiadała za cotygodniową aktualizację danych katalogowych w internetowym katalogu Biblioteki ATK za pomocą programu Expertus stworzonego przez firmę Splendor. Nadzorował też aktualizację systemu MAK do coraz to nowych wersji tworzonych przez Bibliotekę Narodową. W tym zakresie ściśle współpracował z twórcami tego programu: Janem Wierzbowskim i Jerzym Swianiewiczem. W 1999 roku nadzorował konwersję rekordów bibliograficznych w bazie Biblioteki ATK z MARC BN do MARC 21. Umożliwiło to wdrożenie MAKWWW pozwalającego na automatyczną aktualizację danych w elektronicznym katalogu biblioteki oraz zamawianie książek online przez czytelników.

Do jego stałych obowiązków należała korekta danych bibliograficznych opisów wprowadzanych do katalogu w Bibliotece ATK.

W 2014 roku ówczesna dyrektor Biblioteki UKSW, Katarzyna Materska, dostrzegła w Pawle Skalskim potencjał badawczy. Postanowiła wykorzystać jego wiedzę na temat starych druków oraz dogłębną znajomość kolekcji składających się na zasób biblioteki. Zaproponowała mu wówczas prace przy przygotowywaniu oraz koordynacji realizacji projektów dofinansowywanych ze środków zewnętrznych. Po reorganizacji Biblioteki Głównej w 2015 roku Paweł Skalski przeszedł do Działu Informacji Naukowej i Transferu Wiedzy. W 2016 roku dyrektor Materska powierzyła mu opiekę nad utworzoną w Bibliotece UKSW pracownią starych druków i druków dziewiętnastowiecznych.

W latach 2015-2016 pan Paweł brał udział w realizacji projektu „Konservacja, digitalizacja i udostępnienie 14 starych druków i 8 inwentarzy tzw. księgozbioru krakowsko-warszawskiego”, dofinansowanego w ramach programu „Działalność upowszechniająca naukę” (DUN) Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Celem projektu była konserwacja czternastu i digitalizacja trzynastu starych druków, głównie poloniców, oraz ośmiu archiwalnych inwentarzy bibliotecznych. Owe stare druki oraz inwentarze stanowiły fragment spuścizny

po skasowanych w 1954 roku przez władze PRL wydziałach teologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego i Warszawskiego. Wybrane starodruki były głównie dziełami autorów polskich bądź w Polsce wydane, przeważnie z zakresu literatury kazuistycznej i teologiczno-moralnej epoki baroku. Z kolei wybrane do konserwacji i digitalizacji inwentarze odzwierciedlały dary wielu profesorów, np. Uniwersytetu Lwowskiego, Jagiellońskiego i Warszawskiego, zawierały podpisy rektorów z różnych okresów historii uczelni, wykazy książek zaginionych w czasie drugiej wojny światowej stanowiące świadectwo poniesionych strat. Końcowym efektem podjętych starań było upublicznienie ich w Internecie dzięki współpracy z Federacją Bibliotek Kościelnych „Fides” w ramach Księgozbioru Wirtualnego.

Podjęte wówczas działania, w które zaangażowany był Paweł Skalski, stanowiły pierwszy etap szeroko zakrojonych prac mających na celu włączenie zabytkowej kolekcji, tzw. księgozbioru krakowsko-warszawskiego (liczącego ok. 24 tys. woluminów, w tym 482 stare druki) do obiegu publicznego.

Następnym krokiem było wdrożenie w 2018 roku projektu „Kontynuacja konserwacji, digitalizacji i udostępniania inwentarzy i starych druków Biblioteki Głównej UKSW”, również dofinansowanego ze środków MNiSW. Poddano wówczas konserwacji, digitalizacji i udostępnieniu online kolejne trzy stare druki oraz trzy księgi inwentarzowe z księgozbioru krakowsko-warszawskiego. Należy dodać, że digitalizację przeprowadzono w Pracowni Digitalizacyjnej Biblioteki Głównej, do powstania której przyczynił się Paweł Skalski. Zdigitalizowane wówczas obiekty udostępniono na stronie Księgozbioru Wirtualnego Federacji „Fides” oraz w tworzonej Bibliotece Cyfrowej UKSW.

Kolejnym projektem dofinansowanym ze środków na działalność upowszechniającą naukę MNiSW był rozpoczęty w 2020 roku projekt „Konserwacja, digitalizacja i udostępnianie w wersji cyfrowej inwentarzy Biblioteki Głównej UKSW obejmujących tzw. księgozbiór krakowsko-warszawski – kontynuacja”. Zadanie to obejmowało konserwację, digitalizację i udostępnienie online dalszych piętnastu ksiąg inwentarzowych z tzw. księgozbioru krakowsko-warszawskiego Biblioteki Głównej UKSW. Podobnie jak w poprzednio digitalizację obiektów przeprowadzono w Pracowni Digitalizacyjnej Biblioteki

Głównej UKSW i udostępniono w Księgozbiorze Wirtualnym Federacji „Fides” oraz w Bibliotece Cyfrowej UKSW.

W 2020 roku Paweł Skalski działał także przy realizacji projektu z programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki MNiSW „Dezynfekcja, digitalizacja i upowszechnienie części historycznej kolekcji z BG UKSW w Warszawie”. Ten zakrojony na szeroką skalę projekt dotyczył dezynfekcji 2 916 woluminów oraz digitalizacji i upowszechnienia siedemnastu woluminów z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Są to woluminy pochodzące również z tzw. księgozbioru krakowsko-warszawskiego. W ramach projektu przewidziano przeprowadzenie dezynfekcji tej części księgozbioru, która pochodziła z bibliotek dwóch seminariów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego: historii Kościoła powszechnego oraz historii Kościoła w Polsce. Drugi element realizacji projektu polegał na digitalizacji siedemnastu woluminów wybranych spośród zdezynfekowanego zasobu. Paweł Skalski zdecydował o wyborze tych właśnie egzemplarzy na podstawie zawartych w nich unikalnych zapisków ks. Jana Nepomucena Fijałka – historyka Kościoła katolickiego, profesora i dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesora i rektora Uniwersytetu Lwowskiego, oraz Stanisława Tomkowicza – wybitnego konserwatora zabytków i historyka sztuki.

Ze względu na rozległą wiedzę dotyczącą księgozbioru Biblioteki UKSW Paweł Skalski był bardzo ceniony w środowisku akademickim i bibliotekarskim. Na prośbę wykładowców Wydziału Humanistycznego UKSW przeprowadzał dla studentów prezentacje starodruków ze zbiorów Biblioteki UKSW. Znając jego zaangażowanie w propagowanie zbiorów bibliotecznych, pracownicy Wydziału Humanistycznego UKSW zaproponowali mu współpracę w organizacji przeprowadzanych cyklicznie od 2013 roku Dni Książki Dawnej (DKD) na UKSW. Po ustaleniu tematu kolejnych DKD brał na siebie wybór publikacji prezentowanych na towarzyszącej wydarzeniu wystawie oraz sporządzał ich opisy katalogowe. Dzięki tym działaniom udało mu się np. odkryć w zasobach biblioteki wolumin *Centvria poetica* z 1666 roku, należący do zbiorów kamedułów z warszawskich Białan. Potrafił odnaleźć w księgozbiorze dzieła przyciągające uwagę czy to treścią, elementami graficznymi, oprawą, czy też proveniencją.

Podczas otwarcia kolejnych DKD dokonywał kuratorskiego oprowadzania gości, brał też czynny udział w konferencjach i panelach dyskusyjnych.

Wyjątkowo intensywnie przygotowywał się do VIII DKD, które raz pierwszy zyskały nową, międzynarodową formułę. Niestety ciężka choroba i śmierć 16 listopada 2020 roku uniemożliwiła ukończenie pracy nad tymi zamierzeniami. Będąc już na zwolnieniu lekarskim, do czasu kiedy było to możliwe, konsultował sprawy związane z realizacją zadań.

Msza Święta żałobna w intencji śp. Pawła Skalskiego była sprawowana 3 grudnia w kościele pw. św. Aleksandra na placu Trzech Krzyży w Warszawie. Po niej został odprowadzony do grobu rodzinnego na cmentarzu w Wilanowie.

Śmierć Pawła Skalskiego jest wielką stratą dla Biblioteki UKSW. Jej pracownicy pożegnali życzliwego, pogodnego kolegę, do którego wiedzy w każdej chwili mogli się odwołać. Był człowiekiem o szerokich horyzontach myślowych, stale poszerzanych przez zainteresowania, które rozwijał. Były to pasje związane ze szczegółową znajomością historii, zwłaszcza średniowiecznej, z zakresu której kolekcjonował książki. Poza tym był wielbicielem muzyki i znawcą wielu jej gatunków, a także zagorzałym kibicem sportowym. Został zapamiętany jako człowiek bez reszty poświęcający się rodzinie, mocno wspierający swoje dzieci i bardzo dbający o ich wykształcenie zgodne z zainteresowaniami każdego z nich. Jego stosunek do rodziny, pracy, otaczającego go świata wynikał z głębokiego chrześcijańskiego zaangażowania. Taką postawę zaszczerpili mu bardzo religijni rodzice. Przywiązanie do Kościoła, tradycji, rodzimej parafii św. Aleksandra w Warszawie było jego cechą charakterystyczną, niesioną przez całe życie.

Dorobek naukowy dr. Pawła Skalskiego

Tajemnice zakonu maltańskiego – recenzja, „Saeculum Christianum”, 2,2 (1995), s. 230-232.

Duchowość zakonów rycerskich w średniowieczu, „Saeculum Christianum”, 3,1 (1996), s. 151-165.

- Biblioteka klasztoru Paulinów w Krakowie na Skalce do połowy XIX wieku*, „Studia Claromontana”, 23 (2005), s. 273-564.
- Dawne Biblie ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Katalog prezentowanych druków*, w: *Patronka filologii. Rola Biblii w rozwoju edytorstwa, badań językoznawczych i translatorskich*, red. D. Muszytowska, Warszawa 2015, s. 117-172, il.
- Kryteria doboru starych druków do konserwacji w Bibliotece Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 1 (2016), s. 49-60.
- Druki okresu sarmatyzmu na przykładzie eksponatów ze zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie zaprezentowanych na wystawie „Biblioteka sarmacka”*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 1 (2017), s. 191-199.
- Stosunek do książki dawnej na przykładzie egzemplarzy z księgozbioru Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 1 (2018), s. 75-95.
- Kontynuacja konserwacji, digitalizacji i udostępniania inwentarzy i starych druków Biblioteki Głównej UKSW*, Biblioteka Cyfrowa – Digitarium UKSW, omeka.uksw.edu.pl/document/92, 07.01.2021.
- Skalski Paweł (współautor), *Starodruki na wyciągnięcie ręki – Dni Książki Dawnej na UKSW*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 1,27 (2021) [w druku].

Wystąpienia na konferencjach i sympozjach

- Wystąpienie na ogólnopolskiej konferencji naukowej *Konserwacja kolekcji zabytkowych – historia, wyzwania, ograniczenia* towarzyszącej III DKD, 10-18 kwietnia 2015 roku: *Kryteria doboru druków dawnych do konserwacji w Bibliotece UKSW (na przykładzie projektów do programów ministerialnych)*.
- Wystąpienie na sympozjum towarzyszącym V DKD, 21-27 kwietnia 2017 roku: *Stosunek do książki dawnej – na przykładzie egzemplarzy z księgozbioru Biblioteki UKSW (wprowadzenie do wystawy)*.
- Wystąpienie na Ogólnopolskim naukowym panelu dyskusyjnym poświęconym problematyce badania dawnych księgozbiorów klasztornych w ramach VI DKD, 16-20 kwietnia 2018 roku: *Organizacja biblioteki Paulinów na Skalce w II poł. XVIII w.*